

İnsan Allah'ı nasıl bilmeli?

İstanbul'dan Av. Ahmet Fıçıcı: "Bir kitap var gençlerin arasında yayıyorlar. O kitapta insanın yaratıcıya ait özellikleri taşıyan bir edilgen olduğu iddia edilmiş. Bu doğru mudur? Yani, 1- İnsan, yaratıcıya ait özellikleri taşıyan bir edilgen midir? 2- Allah bize sevgi, korku ve nefreti kendisinde olduğu için mi verdi?"

1- İnsanın Yaratıcıya ait özellikleri taşıdığı ifadesi, maksadı aşan bir ifadedir. Söylenmek istenen belirli bir hakikat olabilir. Fakat bu cümle fazlasıyla ilerisini söylemiş. Yani cümle haddini aşmış. İlk bakışta Tevhid inancına da aykırı. Çünkü:

Tamam: İnsana; kâinat Malikinin hayatına, ilmine, kudretine, görmesine, işitmesine, iradesine, malikiyetine, hâkimiyetine ayinedarlık edecek biçimde Yaratıcı'nın bazı sıfatları birer mikro-numune (okyanusta bir zerrecik, bir serapçık numune) olarak verilmiş. İnsan bu numunelerin aynasında Yaratıcısını tanısin diye, Yaratıcısını bazı sıfatları ile bilsin diye.

Fakat diğer yandan insanın şiddetli acizliği, sonsuz zayıflığı, hadsiz fakirliği, sınırsız ihtiyaçları, hudutsuz noksanlıkları ve eksiklikleri olduğu da bir gerçektir. Hatta Yaratıcı'sını bilsin ve ona gerçek şekilde sığınsın diye, kâinatın en acizi, en zayıfı, en fakiri, en muhtacı, en eksiklisi insandır. İnsan bu cihetle, Yaratıcı'ya ait bazı sıfatların tam zıttı özellikleri taşıyor. Yani meselâ insan hâdis varlıklardandır, yani varlığı sonradandır; ama Yaratıcı Muhalefetünlilhavadis sıfatına sahiptir. Yani varlığı hiçbir şeyin varlığına benzemez. İnsan doğar ve bir başlangıca sahiptir. Ama Yaratıcı doğmaz ve Yaratıcının varlığı ezelidir. O Evvel'dir, Kadim'dir. İnsan ölür ve bir sona sahiptir. Ama Yaratıcı ölmez ve Yaratıcı Ebedidir, Bakidir, Dâimdir, Âhirdir. İnsan her şeyi ile başkasına muhtaçtır, başkasına bağlı yaşar, başkasıyla ayakta kalır. Ama Yaratıcı kıyambinefsihi sıfatına sahiptir. Varlığı Kendindendir, Tektir, Vahiddir, Birdir, Müstakildir, varlığı için ve hiçbir şey için hiçbir şeye muhtaç değildir.

Netice itibariyle bir kul olarak insan, Allah'ın tüm sıfatlarını üzerinde taşımaktan

uzak bulunmaktadır.

Fakat insanın bir edilgen olduğu, yani Allah'ın sayısız oluşum emirleri ile üzerinde sayısız işlemler yapıldığı, yani Allah'ın sayısız tasarrufuna mazhar olduğu doğrudur.

2- Allah bize sevgi, korku ve nefreti kendisinde olduğu için verdi sözü de maksadı tam anlatmıyor. Maksat şu olmak gerektir: Bizim sahip olduğumuz pozitif değerler Cenâb-ı Allah'a aittir, kaynağı Cenâb-ı Allah'tır: Sevmek, merhamet etmek, acımak, adil olmak, hoşnut olmak, affetmek, öfkelenmek, cezalandırmak gibi.

Fakat bizim sahip olduğumuz negatif değerler de var: Bunları acizliğimiz ve zayıflığımız sebebiyle, kul olmamız hasebiyle, mümkünattan olmamız ve eksikliğimiz cihetiyle biz üretiriz. Meselâ: Unutmak, dalmak, uyumak, zulmetmek, isyan etmek, ağlamak, korkmak, gaflet etmek, acıkmak, susamak, yemek, içmek, ihtiyaçlı olmak vb. Bu sıfatlar Yaraticı'ya göre noksanlık sıfatlarıdır ve Yaraticı bu sıfatlardan münezzehtir. Bunlar bize ait özelliklerdir.

Nefrete gelince, negatif yönüyle bize aittir. Çünkü çoğu zaman bizim kullandığımız nefrette zulüm ve haddi aşma vardır. Fakat nefreti razı olmamak, gazaplanmak, sevmemek, adaletten taşmamak şeklinde Allah'a ait pozitif değerler yüklemek ve negatiflerinden arındırmak şartıyla ancak Cenâb-ı Allah'a verebiliriz belki. Meselâ Kur'ân, "Allah şımaranları sevmez"1, veya "Allah bozguncuları sevmez"2 buyurur.

Bununla beraber, bu âyetlerde "sevmez" ifadesi geçiyor; yani "la yuhibbü." Nefret eder demiyor. Diğer yandan, 'nefret' kelimesinde bizim yüklediğimiz negatif değerler daha fazla. Nefret edip haksızlık yapmak, haddi aşmak, küsmek, zulmetmek gibi. Nefret, negatif değerlere çağırان bir çağırıcı haline gelmiş. Bu açıdan, kanaatimce bu İlâhî sıfatı kavramak için bu kelime yeterli: "La yuhibbü." Allah'ın sıfatlarını, Kur'ân'da zikri geçen kavramlarla kavramamız daha doğru olur kanaatindeyim.

1-Allah'ın isimleri vahiy kaynaklıdır. Vahiyden beslenmeyen bir isim ile Allah'ı anmak doğru değildir. Allah'ı andığımız isimler Kur'ân veya hadis-i şeriflerle desteklenmelidir. Tanrı adı vahyin öğrettiği isimlerden olmadığından Allah adı yerinde kullanmak doğru değildir.

2- Cebbar isminin—hâşâ—despotlukla hiçbir ilgisi yoktur ve olamaz. Çünkü despotizmde zulüm vardır, haksızlık vardır, keyfilik vardır, kanunsuzluk vardır. Allah bu sıfatlarla tavsif edilmez. Cebbar ismine göre Cenâb-ı Allah bilakis zalimleri, haksızlık yapanları, keyfilik taraftarı olanları, kanun nizam tanımayanları, despotları tokatlar. Onları cebren kanuna, nizama uymaya, hak ve hukuk noktasına, İlâhî hikmet ve İlâhî irade noktasına getirir. Meselâ, keyfince zulüm yapan despot birisi,

Hakim ismine göre zamanı geldiğinde, Cebbar isminin tokadını mutlaka yer. Yaptığı zulmün tokadına doğru hikmetini de anlayarak cebren sürüklenir. Buna mahkûm edilir. Çünkü bunu hak etmiştir. Cebbar ismi onun yakasını bırakmaz. Çünkü masumun hakkı vardır. Cebbar ismini kanuna hizmet eden polisin suçluyu cebren sevk etmesi misâliyle açıklamak sanırım daha isabetli olur.

3- Kötü niyeti, olumsuz davranışları, isyanı ve hainliği nedeniyle dalaleti ve şaşmayı tercih eden insanlar vardır. Hak, Adl, Hakim ve Cebbar isimleri gereği onlar şaşkın ve sapkın davranışlara mahkûm edilirler. Hak ettiklerini bulurlar. Şu âyetler bunu haber veriyor. “Allah’ın saptırdıkları hüsrana düşenlerin tâ kendileridir.”³ Diğer bir âyet de şöyledir: “Allah’ın saptırdığını kimse yola getiremez. Allah onları azgınlıkları içinde bırakır da, şaşkın şaşkın bocalayıp dururlar.”⁴

4- Peygamber Efendimiz’in (asm) hadis-i şerifinin açılımı, ‘Allah insanı sûret-i Rahman’ı tamamıyla gösterir şekilde yarattı’ olacaktır. İnsanın Allah’ın isimlerini gösterir şekilde yaratıldığı ifadesi doğrudur. Fakat bundan çok farklı mânâlar çıkarmak doğru değildir. Böyle bir niteleme insanın ene’sine yarar ve insan için tehlikelidir.

İnsan, kelimenin tam anlamıyla Allah’ın kuludur. Allah’ın kâinatta tecellî eden isimlerinin tamamının insanda tecellî etmesi, insanı eşref-i mahlûkat makamına ve ahsen-i takvim koltuğuna oturtur. Fakat bunlardan dolayı insan ancak şükretmeli ve yaratılışının sırrına ermeye çalışmalıdır. Ahsen-i takvim sırrını anlamaya çalışmalıdır.

Dipnotlar:

1- Kasas Sûresi: 76.

2- Kasas Sûresi: 77.

3- A’râf Sûresi: 178

4- A’râf Sûresi: 186